

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programm
kohalike omavalitsuste volikogude valimisteks 2025. aastal
IGAÜKS LOEB!

Keerukad ajad tuletavad eriti selgelt meelde, mis on meile kõige tähtsam ja millised on meie põhiväärtused. Eesti elu algab meie kodudest. Hoitud ja korras kodukant, head koolid ja kodulähedased lasteaiad, tegevust täis rahvamajad, noorte mitmekesine huvitegevus ja ringid igas eas täiskasvanutele, korras kergteed ja tänavad, linnasid ja külasid, valdu ja maakondi ühendavad turvalised teed ja hästi toimiv ühistransport, ilusad kodud ja kohapeal tööd pakkuv ettevõtlus - just sellist kodulinna ja -valda Eesti inimesed soovivad. See on ka sotsiaaldemokraatide eesmärk.

Neil valimistel kerkib tavapärane küsimus, kas räägime ikka kohalikust elust või imbub poliitilisse kampaaniasse riigi otsustada olevatel teemadel populismi, hirmutamist ja vaenamist. Sotsiaaldemokraatide selge sõnum on, et valijate suhtes peavad kõik olema ausad. Arutelu peab olema just kohaliku valla ja linna arengu ja tuleviku võtmeküsimuste üle, mitte taaskordne katse proovida näidata nagu vallavolikogu valides muudaksime Riigikogu koosseisu.

Praegusel keerukal ajal, kus elu on paari aastaga kallinenud viimaste kümnendite kiireimas tempos ning kus rahvusvaheline olukord on jätkuvalt pinev, tuleb keskenduda ikka peamisele – et Eesti oleks hoitud, et elu oleks igas Eesti piirkonnas ning et selleks valitavad esindajad ja juhid teeksid seda tööd täie tõsiduse ja aususe ning austusega. Kohaliku omavalitsuse valimised ei tohi olla populistlik kemplus.

Sotsiaaldemokraatide sihiks linna- ja vallavolikogu valimistel on:

- **kokkuhoidev ja turvaline kodukant,**
- **parim elukeskkond kõigile,**
- **elav ettevõtlus ja rohkem töökohti,**
- **aus ja avatud valitsemine.**

Peame tähtsaks, et me valdades ja linnades oleks **hea ja turvaline elada**. Turvalisus ei tähenda vaid korras teid ja tänavaid, vaid ka seda, et me vallad ja linnad on valmis kriisideks, toetavad kogukondi ja peresid elanikkonnakaitstes ning et neid ülesandeid võtame ette üheskoos ja kokkuhoidva kohaliku kogukonnana. Kohalik elanikkonnakaitse on meie üks järgmise nelja aasta olulisemaid ülesandeid.

Parim elukeskkond kõigile tähendab tugevaid kohalikke koole ja lasteaedu, kaasahaaravat ja mitmepalgelist kultuuri- ja seltsielu, kaasaegseid vaba aja veetmise ja spordi tegemise võimalusi ja paljut muudki. Kohaliku elukvaliteeti aitab parandada ja kõrgel hoida ka hooliv suhtumine looduskeskkonda.

Elu on kohalik, kui ka töö on kohalik. Linna- ja vallavalitsustel on ka roll teha koostööd ettevõtjatega, et piirkonnas oleks **rohkem tasuvaid töökohti**. Et ettevõtlik vaim ja tõsine töökus hoiaks inimesi oma kodukandis elamas ega sunniks neid käima kaugele tööle või lausa ära kolima. Seisame selle eest, et taristu ja teenused kui töökohtade võtmetähtsusega eeldused oleksid tagatud nii linnades kui valdades. Investeerida tuleb kiiresti internetti, transpordiühendustesse ja elamumajandusse, et ettevõtlus saaks ka väljaspool suuri keskusi areneda. Kvaliteetne elukeskkond tagab ka parema töökeskkonna, sest koolid, lasteaiad, arstiabi ning vaba aja veetmise võimalused loovad eelduse töökohtade püsimiseks.

Aus ja avatud valitsemine rajaneb kohaliku omavalitsuse juhtidel ja volikogu liikmetel, kes kasutavad oma piirkonna arendamiseks ära nii riiklikke kui rahvusvahelisi võimalusi ning arendavad koostööd kohalike ettevõtjate ja kogukonnaga. Seejuures langetatakse otsuseid ja arendatakse omavalitsuse teenuseid läbipaistval viisil ning kõigil – olenemata taustast ja erivajadustest – on tagatud ligipääs selleks vajalikule teabele ja osalusvõimalustele. Poliitikas on vaja vähem populistlikku vastandamist ja rohkem koostööd.

Nende sihtide saavutamiseks taotleavad sotsiaaldemokraadid Eesti linnades ja valdades järgmist:

Haridus, kultuur ja sport

- Hoiame ja tugevdame kohalikku lasteaedade ja koolivõrku. Kodulähedase kooli põhimõtte peab edasi kehtima. Võtame koostöös riigiga sihi muuta alusharidus tasuta kättesaadavaks järgides põhi-, kesk- ja kõrghariduse eeskujut. Esimese sammuna vabastame lasteaia kohatasust vähekindlustatud pered ja lasterikkad pered.
- Kohalikel omavalitsustel peab jääma roll gümnaasiumivõrgu kujundamisel ja tekkima roll kutsekoolide võrgu arendamisel. Toetame omavalitsuste õigust jätkuvalt pidada munitsipaalgümnaasiume. Väärtustame kodulähedase ja kättesaadava gümnaasiumihariduse omandamise võimalusi nii maal kui linnas. Toetame läbirääkimistel riigiga põhimõtet, et omavalitsustele kuuluvate keskkoolide ja gümnaasiumide rahastusmudel peab toimima riigigümnaasiumite rahastusmudeliga võrdsetel alustel.

- Uuendame õpet koolides, tuues rohkem sisse tulevikuoskusteks vajalikku digi- ja tehisaru kasutamise pädevuse arendamist ja samas ka omakultuuriõpet, et muutavas maailmas oleks eesti keel ja kultuur elujõulised.
- Vaatame üle lasteaia- ja koolitoidu korralduse, et tagada rohkem kohaliku aiandus- ja põllumajandustoodangu jõudmist laste söögilauale. Julgustame kohalikke tootlustusettevõtteid hangetes osalema.
- Edendame noorte algatust ja aktiivset osavõttu kohalikus elus. Toetame noortevolikogude ja õpilasesinduste tegevust.
- Hoiame noorte huvitegevuse mitmekesise ja kättesaadavana ning toetame noortekeskuste laiapõhjalist tegevust, et jõuda erinevate sihtrühmadeni.
- Toetame elukestva õppe võimaluste edendamist igas Eesti paigas. Pöörame tähelepanu ka eakate huvitegevusele, sealhulgas Väärikate Ülikoolide tegevusele, ning eakate vaba aja võimaluste veetmise mitmekesistamisele.
- Väärtustame haridus- ja kultuuritöötajaid, toetame kollektiivlepingute sõlmimist ja seisame haridus- ja kultuuritöötajate palgatõusu eest.

Sotsiaalhoolekanne ja tervis

- Tugevdame omavalitsuse, perearstide ja kohaliku haigla ja suuremate meditsiinikeskuste koostööd, et linnas ja vallas oleksid vajalikud sotsiaal- ja tervishoiuteenused paremini kättesaadavad. Seisame maakonnahaiglate kestmajäämise ja vajalike terviseteenuste kättesaadavuse eest piirkonnas. Eriarstile saamine ei peaks olema mure, vaid põhjendatud võimalus.
- Peame oluliseks ravikindlustuse tagamist kõigile Eesti elanikele - ravile pääsemine ei tohi sõltuda inimese sotsiaalsest staatusest või rahalistest võimetest, vaid üksnes objektiivsest ravivajadusest. SDE juhitud KOV-id ning sotsiaaldemokraatidest omavalitsuste esindajad Eesti Linnade ja Valdade Liidu juures jätkavad dialoogi riigiga, et jõuda lahenduseni, mis tagab ravikindlustuse kõigile inimestele igas Eesti paigas.
- Seisame läbirääkimistel riigiga selle eest, et sotsiaaldemokraatide osalusel kehtestatud põhimõte, mille järgi hooldekodukoht peab olema kättesaadav abivajajatele pensioni eest, oleks austatud ka edaspidi. Teostame linna- ja vallavalitsustes aktiivset järelevalvet hooldekoduteenuse hinna ja kvaliteedi üle.
- Arendame edasi koduteenust sh vabatahtlike seltsiliste tegevust, et eakad saaksid rahulikult elada oma kodus edasi ja lähedastel ei oleks üle jõu käivat koormust.

- Suurendame kohaliku omavalitsuse asutuste hoonetele ligipääsetavust.
- Ajakohastame kohalikke toetusi, et pakkuda paremat tuge vähekindlustatud peredele ja haavatavatele sihtrühmadele elukalliduse kasvu tingimustes.
- Vaatame omavalitsuse kehtestatavad eluasemekulude hüvitamise piirmäärad toimetulekutoetuse määramiseks iga-aastaselt üle, et omavalitsuse tugi vähekindlustatud peredele arvestaks tegeliku elukalliduse tõusuga.
- Toetame Vaimse Tervise ja Heaolu Koalitsiooni KOV paketi väljastatud soovitusi ning tegevusi kohalikul tasandil vaimse tervise valdkonna arendamiseks ja vaimse tervise probleemide ennetamiseks.
- Pakume teenuseid nii puudega kui ka vaimse tervise probleemidega inimestele, et igaühel oleks võimalik täieõiguslikult ühiskonnas osaleda.
- Väärtustame kohalike sotsiaaltöötajate tööd ning parandame nende töötingimusi, et iga pere ja abivajaja saaks kvaliteetset ning personaalset nõustamist.

Kodud ja elamuarendus

- Võtame linna- ja vallavalitsustes aktiivsema rolli piirkonna elamufondi uuendamiseks ja arendamiseks. Omavalitsuse tugi korteriühistutele renoveerimisplaanide ja tüüpprojektide tegemisel sh haljasalade ja mänguväljakute jaoks ning rahalise toetuse taotlemisel peab muutuma reaalsuseks igas Eesti linnas ja vallas.
- Käivitame ja elavdame omavalitsuse ja koduomanike koostööd eesmärgiga korrastada ajaloolist hoonestust, saada korda hooned muinsuskaitsealades ja renoveerida kodud energiasäästlikuks. Tühjalt seisvate potentsiaalsete kodude jaoks võtame ette eraldi tegevused. Paneme väikelinnade ajaloolised linnasüdamed uuesti elama!
- Taotleme omavalitsuste ja kohalike ettevõtjatega koostöös riikliku üürimajade programmi laiendamist eesmärgiga luua juurde täiendavaid, taskukohaseid ja kaasaegseid elupindu noortele peredele.
- Kiirendame uute sotsiaalelamispindade rajamist, et abivajajate järjekorrad sotsiaaleluruumide järele lüheneks. Sotsiaalelamispindade rajamisel arvestame geograafilise mitmekesisuse aspektiga, eelistades nende ühtlasemat jaotust omavalitsuse sees ühte piirkonda koondamise asemel.

- Pöörame enam tähelepanu eakate eluaseme ligipääsetavuse küsimustele, soodustame ka ümberehitamise ja koduvahetamise võimalusi, samuti teenusmajade rajamist.

Teed ja tänavad ning ühistransport

- Uuendame kõnni- ja kergteid ning parandame nende hooldamist. Jalakäija ei pea viimasena saama tolmu- ja lumevaba tee.
- Arendame jalgrattateid ja -taristut (kuurid, lasipuud, omavalitsuse asutustes dušikasutus jne), loome rattaringluse.
- Korrastame ühistransporti, et lapsed saaksid kooli, täiskasvanud tööle ning eakad ligipääsu vajalikele teenustele. Teeme selleks koostööd riigi ja transpordiettevõtetega. Seisame maakonnakeskustes parema ühistranspordiühenduse eest suuremate keskustega – absurdne olukord, kus bussid sõidavad suure tihedusega maakonnast läbi, aga ei peatu seal piisavalt, tuleb lõpetada.
- Seisame reisijale taskukohase ühistranspordi eest. SDE juhitud omavalitsuste esindajad seisavad maakondlikes ühistranspordikeskustes eakate, alaealiste ja puudega inimeste tasuta sõiduõiguse säilimise eest. Neis omavalitsustes, mis on finantsiliselt võimelised pakkuma kõigile oma elanikele tasuta sõidu võimalust linnaliinidel, toetame tasuta ühistranspordi põhimõtte säilimist ja kasutuselevõtmist.
- Seame eesmärgiks avalike tualettide kättesaadavuse parandamist, pöörates erilist tähelepanu turistiderohketele piirkondadele.

Ettevõtluse areng ja töökohad

- Teeme koostööd ettevõtjatega, et luua jätkusuutlikke, sotsiaalselt vastutustundlikke ja tasuvaid töökohti. Selleks tugevdame omavalitsuste koostööd, et toetada regionaalset arengut ning vähendada ebavõrdsust piirkondade vahel.
- Seisame selle eest, et koos linnade ja valdade ning kohalike kogukondadega tuleb läbimõeldult toetada tööstusalade ja ettevõtlusinkubaatorite rajamist väljaspool suuremaid keskusi.
- Arendame koostööd ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste vahel, et tuvastada tööjõupuuduse ja investeeringuvajaduse kitsaskohad ning seejuures julgustada paindliku töökorralduse rakendamist ja kaugtööd toetavate lahenduste loomist.

- Kohalikes planeeringutes, ent laiemalt ka muudes tegevustes võtame koostöös ettevõtjatega huvikeskmesse uute tasuvate töökohtade loomise. Peame oluliseks ühe piirkonna (nt maakonna) omavalitsuste senisest tugevamat koostööd.
- Muudame KOV planeerimis- ja ehitustegevuse kiiremaks ja sujuvamaks.
- Edendame ühistulist majandust sh energeetikas, hoolekandes jt elualades.

Hoitud elukeskkond

- Seisame selle eest, et kohalikke kogukondi kaasataks varakult ja sisukalt elukeskkonna arendamisse, sest just koha peal sündinud arutelud ja koostöö loovad usalduse, mis toob piirkonda kestlikku ettevõtlust ja elukeskkonda.
- Toetame rohealade hoidmist, arendame liikumisvõimalusi, mis vähendavad sundi kasutada autot, eriti tiheasustuses.
- Haljasalade korrastamisel lähtume üldjuhul põhimõttest, et iga raiutud puu asemele tuleb istutada vähemalt üks uus elujõuline puu. Kodumetsad ja rohevõrgustikud peavad jääma kaitstuks.
- Toetame kohaliku energeetika tasakaalukat arendamist. Energiatootmise kavandamisel on oluline kogukondade varajane kaasamine, mõjude läbimõeldud hindamine ning kohalikele kogukondadele võimaluste loomine kasust osa saamiseks.
- Jäätmemajanduses soodustame ringmajandust ja mugavamat sorteerimist, et liigiti kogumine oleks lihtne ja loogiline osa igapäevaelust.

Turvalisus ja elanikkonnakaitse

- Toetame ja võimestame kohalikke kogukondi olema teadlikumad, paremini valmis ning aktiivsemad kriisiolukordades ja elanikkonnakaitstes – et iga kogukond tunneks end turvaliselt ja oskaks vajadusel ühiselt tegutseda.
- Viime kohaliku elanikkonnakaitse uuele tasemele. Koostöös Päästeametiga nõustame korteriühistuid ja eramajaomanikke elanikkonnakaitseks vajalike ettevalmistuste tegemiseks – evakuaatsiooni, varjumise, majaelanike teadlikkuse ja perepõhiste kriisiplaanide tegemine jms.
- Suurendame koostööd politseiga, toetame kohalike elanike abipolitseinikuks astumist ja vabatahtlikuna politseitöös oma kodukoha turvalisuse tagamist.

- Toetame korteriühistuid varjumiskohtade rajamisel kortermajade keldritesse nii nõustamisega Kredexi toetuste taotlemisel kui ka rahaliselt, lähtudes omavalitsuse finantsvõimekusest.
- Väärtustame kohaliku elukeskkonna turvalisusesse panustavate vabatahtlike tööd ning toetame ja tunnustame nende tegevust, et igas kogukonnas oleks tublisid eestvedajaid.

Vastutustundlik ja investeerimist soodustav valitsemine:

- Kasutame seaduses sätestatud võimalust kodualuse maa maksusoodustuse kehtestamiseks. Soodustuse suurus sõltub konkreetse omavalitsuse finantsilistest võimalustest.
- Maamaksumäärade kehtestamisel eelistame madalamat maksumäära elamumaale ja maatulundusmaale ning kõrgemat maksumäära muu sihtotstarbega maale.
- Seisame omavalitsuste hea finantstervise eest. Peame omavalitsuste laenukoormuse tõstmist õigustatuks alles juhul, kui kaasatud vahendid suunatakse selge sotsiaalmajandusliku kasuga investeringute elluviimisse. Jooksvate kulude rahastamine laenurahast on välistatud.
- Omavalitsuste investeerimisvõimekuse tagamiseks ning EL-i välisvahendite kasutuselevõtu parandamiseks toetame suuremat paindlikkust omavalitsuste netovõlakooormuse ülempiiri kehtestamisel. Peame mõistlikuks pandeemia-aegse kõrgendatud laenupiirangu pikendamist 2030. aastani.
- Panustame huvide konfliktide ning potentsiaalsete toimepiirangu rikkumiste ennetamisse läbi linna- ja vallavolinike ning -ametnike parema koolitamise.
- Tugevdame sisekontrolli ja siseauditeerimist kohalikes omavalitsustes, lähtudes ekspertide soovitudest ja parimatest praktikatest.
- Arendame kohalikke teenuseid lähtudes sihtgruppide vajadustest ja nendega koostöös, jagame veebis teavet osalusvõimalustest otsustusprotsessides. Kasutame kohalike elanike kaasamiseks kaasaegseid võimalusi ja teenusedisaini ning anname hiljem teavet ka sellest, kuidas sisendit arvesse võeti. Samuti teeme avalikuks teabe otsustusi mõjutavate kohtumiste kohta huvigruppidega.
- Loomes kõigile avatud võimalused väärkäitumisest teavitamiseks ning tagame vihjete sõltumatu käsitlemise, austades teavitaja soovi jääda anonüümseks ning kaitstes teda tagakiusamise eest.

- Seisame avaliku teabe ligipääsetavuse eest, sh tagame, et dokumentide asutusesiseseks kasutamiseks määramine toimub vaid põhjendatud vajadusel vastavalt seadusele.
- Tagame läbipaistvuse ja kompetentsipõhisuse allasutuste ja äriühingute juhtimises ning kontrollorganite liikmete ametisse nimetamisel.